



Strövelstorps kyrka

Dess historia och inventarier



Kalvariegruppen från omkr. 1500. (Foto förf.)

Över sommarens gröna träd
reser sig en kyrka.
Träd hitin och dig bered
att din Herre dyrka.
Kom att lyssna till Guds ord,
kom att be och sjunga,
kom till Herrens nattvardsbord
både gamla, unga.

Innan du dit stiger fram
vänd dig om helt stilla,
se Guds Son på korsets stam
hur han lider illa.
Se Maria, Jesu mor.
Se Johannes, vännen,
se en kärlek, himmelskt stor,
se den, tro den, känn den.

Kristus här i heligt rum,
Kristus i ditt hjärta,
tro Hans evangelium -
bot för synd och smärta.
Över sommarns gröna träd
reser sig en kyrka.
Träd hitin och dig bered
att din Herre dyrka.¹

¹ Dikt av Agne Lageson. Agne Lageson var präst och kyrkoherde i Oderljunga-Perstorp i trettio år fram till 1979. Hans dotter Agneta är kantor i Strövelstorp sedan 1974. Kalvariegruppen i Strövelstorps kyrka gav inspiration till ovanstående dikt.



Strövelstorps kyrkas kor smyckat till tacksägelsegudstjänst. (Foto förf.)

Inledning

Strövelstorps kyrka har genomlevt skiftande öden från slutet av 1100-talet och fram till vår tid; den katolska medeltiden, reformationen under 1500-talet, dansk-tiden under nära femhundra år och svensktiden under de senaste drygt trehundra åren.

I denna skrift har jag försökt att hitta människan bakom inventariet, den dansk-svenska historien bakom de enskilda föremålens ibland mycket intressanta vägar. Framställningen präglas av en strävan att ge en enkel beskrivning av vår kyrka och dess inventarier, i viss mån sett i historiens ljus. Jag tror att det är så vi vanliga församlingsbor och även många besökare vill se vår kyrka.

Källmaterialet har i huvudsak hämtats ur Bengt Åbergs bok "En skånekyrka genom åtta sekler" (utgiven 1949). Bengt Åberg växte upp i Strövelstorps prästgård och blev senare kyrkoherde i Ängelholm och domprost i Lund. Kompletterande källor har angivits i texten. Några församlingsbor och tidigare präster har bidragit med muntliga uppgifter, vilket jag är mycket tacksam för.

Strövelstorp i februari 2002
Ingvar Nilsson

Femte omarbetade och utökade utgåvan maj 2006 / Ingvar Nilsson

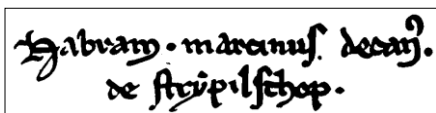
Omslagsbild: Kyrkan sedd från Bankvägen (Foto förf.)

KYRKOBYGGNADEN

Stenkyrkan under medeltiden

Strövelstorps kyrkas historia präglas av att Skåne har stått under danskt inflytande alltsedan kristendomens införande i slutet av 900-talet och fram till slutet av 1600-talet, med undantag av en kort period på 1300-talet. Den danske kungen Sven Estridsen genomförde sitt lands stiftsindelning på 1060-talet. Samtidigt fullbordades sockenindelningen i Skåne. Varje socken skulle ha en kyrka.² De första kyrkorna byggdes av trä, var föga hållbara och dessutom eldfångda. När stenbyggnadskonsten spred sig till Skåne under 1100-talet uppfördes ett stort antal stenkyrkor av de skickliga byggmästare, som frigjorts sedan den första etappen av Lunds domkyrka fullbordats.

Kyrkan i Strypilsthop, som namnet var enligt Lunds domkyrkas nekrologium år 1241, antages ha uppförts under slutet av 1100-talet.³ Den är belägen på en höjdsträckning, den s.k. Klingarebacken, några hundra meter från sammanflödet mellan Vegeå och Örjabäcken och alldeles intill den gamla bygatan, numera Bankvägen, i Strövelstorps by inom Ängelholms kommun



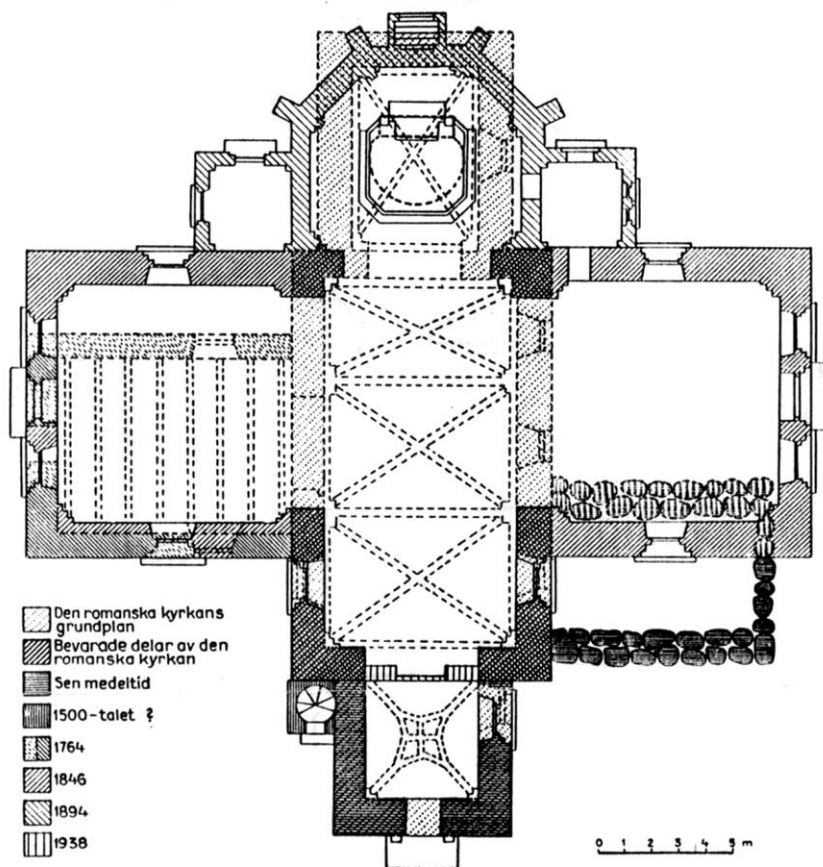
Första gången vi möter namnet Strövelstorp i urkunderna är år 1241, då socknen hette Strypilsthop. Här syns dåvarande kyrkoherdens namn prydligt präntat på latin i Lunds domkyrkas nekrologium: "Habram. martinus. decan. de Strypilsthop".

Den romanska kyrkan hade ett rakslutet kor, långskepp av samma längd som nu samt ett torn i väster. Tornrummet, nuvarande vapenhuset, var ursprungligen öppet mot långhuset. Här var dopfunten placerad "nederst i kirken". Enligt den gamla romersk-katolska uppfattningen fick inte barnet komma in i själva kyrkorummet förrän det genom dopet blivit "kristnat". Sannolikt byggdes tornet om under senare medeltiden, varvid murarna fick nuvarande höjd. Det trapphus som är påbyggt på tornets norra sida, och som leder upp till övre tornrummet, tillkom troligen under samma tid. Murarna i de ursprungliga delarna av långskeppet är 1,25 m tjocka och består av ett yttre och ett inre skal av kluven och tuktad gråsten med mellanrum fylt av stenflis. Hörnomfattningarna består av sandstenskvadrar.

² Socken=söka, de som sökte sig till samma kyrka.

³ Det finns belägg för att Strövelstorp utgjorde ett eget pastorat under 1200-talet (Lunds Domkyrkas nekrologium 1241). Från 1500-talets senare del omtalas emellertid att Strövelstorp var annexförsamling till Ausås. År 1858 beslöts att Strövelstorp och Ausås skulle bilda var sitt eget pastorat. Så var förhållandet fram till 1962, då Strövelstorp och Ausås åter lades samman till ett pastorat, men då med Strövelstorp som moderkyrka. Samtidigt införlivades Starby, som hört till Höja pastorat, med Strövelstorps pastorat. En ny förändring inträdde år 1998, då Strövelstorp, Ausås och Starby bildade en församling med beteckningen Strövelstorps församling (enförsamlingspastorat).

Kyrkans grundplan genom tiderna



”Till den romanska kyrkans grundplan räknas här även tornet, ehuru det sannolikt icke uppförts förrän under senare medeltiden. Grundstenarna till höger beteckna det senmedeltida vapenhuset, som nedbröts 1825. Den streckade flygeln till vänster markerar »nykyrkan» 1764, vilken raserades 1846 och ersattes av nuvarande flygel. De medeltida valven, vilka omlades i långskeppet 1846, äro likaledes inritade. »Nykyrkan» täcktes ursprungligen av ett platt trätak. Det streckade altaret betecknar 1820-talets, det äldsta om vilket vi ha bestämda uppgifter. - Efter uppmätning av Valfr. Larsson.”⁴

⁴ Ur Bengt Åberg: En skånekyrka genom åtta sekler.

Vapenhus i söder

Kyrkan var slutet i väster och hade ingångar för kvinnorna i norr och för männen i söder. Dessa ingångar var belägna där långskeppets fönster finns nu. Vid renoveringen år 1938 hittades valvstenar som man tror är delar av den romanska valvbågen över männens ingång. Stenarna är nu inmurade i väggen mellan vapenhus och långskepp.

Rester av den en meter breda nordportalen för kvinnornas ingång på norra sidan är fortfarande fullt synliga utifrån.

Under sen medeltid byggdes ett vapenhus framför männens ingång i söder. Utgrävningar har visat att längden var 8 m och bredden 6,5 m.

Valvbågar

Man antar att kyrkan ursprungligen hade platt trätak invändigt, vilket har varit regel på gamla skånska kyrkor. De första spetsbågarna (korsvalven) slogs sannolikt under 1400-talets senare del. De nuvarande valven är uppförda år 1846. I tornrummet slogs omkring år 1500 ett enkelt stjärnvalv, samtidigt som den romanska bågen mellan tornrum och långskepp ersattes av nuvarande spetsbåge av tegel.

De invändiga murytorna har haft romanska målningar i både långskepp och kor innan valven slogs. Ovanför valven och även inne i långskeppet syns ännu rester därav. Tornrummets stjärnvalv från omkring år 1500 har dekor, som knackades fram och restaurerades under 1940-talet.

En intressant "hällristning" finns på norra upplagsstenen för förbindelsebågen mellan tornrum och långskepp. Figuren, som är synlig i långskeppet, föreställer en manskgestalt.

"Nykyrkan"

På 1700-talet ökade befolkningen i socknen. Man uppförde därför en flygel i norr, den s.k. nykyrkan, som stod färdig år 1764. Nykyrkans invändiga bredd blev 8,1 m. Under detta århundrade ökade läskunnigheten bland befolkningen, och för att få in mer dagsljus, så att det gick att läsa i psalmboken, utvidgades fönsteröppningarna i de övriga delarna av kyrkan.

Den första orgeln

Hela 1800-talet kännetecknas av stora förändringar både in- och utvändigt. Kyrkans första orgelverk, som kom till år 1821, upptog hela den utbyggda västra läktaren. De som förut haft sin plats här måste flytta till den norra läktaren, nykyrkans s.k. drängläktare. Denna måste därför utvidgas, vilket medförde att den skymde ljuset från de två fönstren. Dessa flyttades därför ett stycke åt söder.

Den utbyggda orgelläktaren medförde i sin tur att det blev för lite ljus i västra delen av långskeppet. År 1825 beslöt man helt radikalt att mura igen portalen mot det södra vapenhuset och sätta in ett fönster på dess plats. Vapenhuset i söder blev överflödigt och revs, säkert till mångas glädje. Det hade särskilt vintertid varit tillhåll för traktens ungdomar, som stört gudstjänsten. Dessutom hade dess gamla

funktion som inofficiell rådstuga före och efter gudstjänsten fått träda tillbaka, och på senare år hade det dessutom fått tjäna som materialbod. Funktionen av materialbod övertogs av den solida takbetäckta gamla kyrkogårdsporten i nordvästra hörnet av gamla kyrkogården, den plats som idag rymmer redskapsbod och personalutrymmen samt toaletter för allmänheten.

Sedan det södra vapenhuset rivits måste naturligtvis en ny ingång till långskeppet ordnas. Ett allmänt önskemål var att denna skulle förläggas till tornets västra sida. En ny portal byggdes därför i västra tornväggen år 1825. Tornrummet blev då det nya vapenhuset.

Kalvariegruppen, som i flera hundra år haft sin plats i triumfbågen, skymde sikten från den nya orgeln till altaret och flyttades därför "till höger om nämnda båge", d.v.s. till södra valvbågen längst fram i kyrkan.

1800-talets befolkningsökning

Längre fram på 1800-talet ökade befolkningen ytterligare. Detta i förening med gudstjänstbesöksvånget medförde att det började bli mycket trångt i kyrkan. Kyrkoherde Westerström kunde år 1842 lämna uppgift om 600 besökare i medeltal varje söndag. Socknen hade vid den tiden ca 2100 invånare. Behovet av utvidgning av kyrkan var akut. Under en tid av nio år arbetade sockenmännen med sju olika högst varierande förslag till lösningar. Resultatet blev att det år 1846 gjordes en ny tillbyggnad i söder samtidigt som den s.k. nykyrkan i norr utökades på bredden. Kyrkan fick exteriört ungefär det utseende som den har i dag, bortsett från koret, som fick behålla sin medeltida utformning.

År 1868 lades nytt tegelgolv i koret, samtidigt som gravstenarna i golvet sattes upp på utsidan av kyrkan vid västra och södra ingångarna. Två år senare försågs hela kyrkan med nytt tegelgolv.

Sockenhus eller ytterligare en kyrka?

År 1877 fattade kyrkostämman ett beslut som framkallade stor oro i socknen. Kyrkan skulle förses med tre stycken värmekaminer, de blyinfattade fönstren från år 1846 skulle få järnbågar (=de nuvarande), ett "sockenhus" skulle uppföras (som senare blev kommunalhus och banklokal och sedan 1997 är pastorsexpedition). I sockenhuset skulle kyrkobesökarna kunna lägga in ytterkläder, och där skulle också stämmor och mantalsskrivningar hållas. Sockenmännen i den norra delen av församlingen med den myndige riksdagsmannen Per Nilsson i Kärra i spetsen menade emellertid att kyrkokassans medel i stället skulle användas till att uppföra en ny kyrka i N Varalöv. Befolkningen hade nu ökat till 2700 invånare. Ärendet drevs till biskopen men vann inte gehör hos denne. Byggnadsarbetena genomfördes därför enligt stämmans beslut, dock med endast två värmekaminer.

Medeltida koret rivs

Nästa stora ombyggnad gjordes år 1894, då det sedan medeltiden orörda koret revs. Ett nytt större femsidigt kor uppfördes, sakristia och bårhus tillkom vid korets sidor, ny värmeanläggning anlades under korgolvet, ny altaruppsats och ny predik-

stol anskaffades, och nya läktare byggdes. Stämman hade redan år 1891 beslutat att det gamla bänkindelningssystemet skulle avskaffas och att nya "tidsenliga" bänkar skulle inköpas, vilket också skedde år 1894.

Omfattande renovering 1938

Redan 40 år senare ansåg man kyrkan vara i behov av en stor invändig renovering. De höga bänkryggarna från år 1894 irriterade många, orgelläktaren tryckte ner hela kyrkorummet och dolde helt stjärnvalvet i tornrummet. Mittgången i långskeppet var så smal, att man med största svårighet kunde bära ut kistan vid begravningar. Efter ombyggnaden, som påbörjades i maj 1938, hade kyrkan fått nytt värmeledningssystem, nya bänkar och nytt golv. Orgeln hade flyttats till södra läktaren och predikstolen flyttats mot söder, så att korets utrymme blivit fritt. Det undre tornrummet, vapenhuset, hade fått en murad vägg mot långskeppet och tornrummets stjärnvalv hade frilagts. (Tio år senare knackades valvets gamla muralmålningar fram). Kalvariegruppen hade restaurerats och placerats på väggen mot vapenhuset längst ner i kyrkan. Återinvigningen skedde 2. Sönd. i Advent 1938 av dåvarande professorn Anders Nygren i Lund.

Efter denna renovering fick kyrkan det utseende som den har i dag.

GRAVKAMRAR

Vegeholmsägarna begravda

Redan i tidig medeltid förekom det att förnäma personer lät utföra gravrum för sig och sina familjer under sockenkyrkans golv. Så har också varit förhållandet i Strövelstorps kyrka. Här har det i huvudsak varit godset Vegeholms ägare, som med några få undantag alltifrån Tyge Krabbe på 1500-talet och fram till början av 1800-talet ligger begravda i gravkamrarna under kyrkan. Vid några olika ombyggnadstillfällen har man haft möjlighet att undersöka dessa, men det finns mycket knapphändiga dokumentationer. År 1825 överlämnade Casper Ehrenborg på Vegeholm slottets gravkammare till kyrkostyrelsen. Samtidigt tillslöts kammaren. Var i kyrkan denna Vegeholms-ägarnas sista gravkammare är belägen vet man inte.

Gravkamrar raseras

I samband med att det medeltida koret revs år 1894 och en källare för värmeanläggning grävdes träffade man på flera gravkamrar. Några anteckningar fördes inte, trots att Kungl. Maj:t i skrivelse i nov. 1892 till församlingen påpekat skyldigheten att föra noggranna protokoll över upptäckta gravkamrar, kistor och föremål, samt att anmäla detta till Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien. Enligt muntliga uppgifter hittade man flera skelett och intressanta fynd, bl.a. läderbeklädda ekkistor, en hög med sidenföremål och ett stort slagsvärd liggande över ett skelett. Skeletten togs upp och lades i en tillfälligt hopspikad låda utanför kyrkan. Så småningom grävdes de ner på kyrkogården.

GRAVSTENAR och NAMNPLÅTAR

Godset Vegeholm

Vegeholms ägare har haft ett dominerande inflytande över socknens liv ända sedan början av 1500-talet. Det är därför naturligt att flera av godsets ägare fått sina gravstenar placerade inne i kyrkans golv över gravkamrarna, först och främst i koret, men senare också i mittgången. Gravstenarnas ursprungliga placering har ej med säkerhet kunnat rekonstrueras. Äldre anteckningar tycks emellertid antyda att Tyge Krabbes sten låg omedelbart framför altarringen, den plats som en kyrkans patronus (skyddsherre) brukade reservera för sig och sin familj till gravrum.

Omflyttningar

År 1845 hade man beslutat att gravstenarna i golvet skulle tas upp och få sin plats utanför kyrkan. Stenarna fick emellertid ligga kvar ända till 1868. I samband med golvmläggning detta år beslöts att gravstenarna skulle flyttas ut i vapenhuset. Resultatet blev emellertid att de placerades utanför kyrkan vid västra och södra ingångarna. Stenarna försågs med skyddande koppartak. År 1902 försökte den nyblivne godsägaren ryttmästare Wilhelm von Geijer på Vegeholm förgäves förmå församlingen att flytta in stenarna i kyrkan, och först år 1912 beslöts att de skulle placeras på insidan av korväggarna i kronologisk ordning med den äldsta i söder. På dessa platser står de i dag.

Tyge Krabbe och Anne Rosenkrantz från omkring 1541

Denna gravsten är både konst- och personhistoriskt intressant. Den är den första i Skåne som har dansk text i kombination med stora latinska bokstäver i upphöjd flat relief.

Tyge Krabbe föddes 1474 på godset Bustrup på norra Jylland. Han trädde redan som pojke i den danske kungens tjänst. Vid 33 års ålder flyttade han till Skåne och fick då Helsingborgs slott i förläning. Han deltog aktivt i de danska kungarnas långvariga strider mot Sturarna om makten i Sverige. År 1510 överföll Tyge från ett bakhåll och besegrade en svensk trupp vid Fantehåla nära Örkelljunga. Efter att tio år senare ha fallit i onåd hos Christian II och blivit fråntagen Helsingborgs slott flyttade han tillbaka till Jylland, men återvände sedan han av den nye kungen Frederik I återfått Helsingborgs slott. Sedan han i samband med de skånska krigerna övertagit ett flertal adelsegendomar i Skåne uppförde han den befästa och vattenomflutna borgen Vegeholm. Därefter satt han i praktiken som Skånes kung ömsom på Vegeholm och ömsom på Helsingborgs slott. Tyge var det konservativa katolska adelspartiets ledande man, och som sådan försökte han hindra den protestantiske Christian III:s tronbestigning. Han uppträdde emellertid svekfullt och blev av Christian III fråntagen Helsingborgs slott och riksmarsksämbetet. Tyge Krabbe drog sig tillbaka till Vegeholm, där han avled år 1541. Han blev begravd i Strövelstorpets kyrka och lagd i det gravvalv han hade låtit iordningställa under koret.

Mogens Krabbe I och Karen Geed från omkring 1564

I motsats till Tyges gravsten finner man här ovanför figurerna ett stort krucifix och på kapitälerna och sockeln evangelistsymbolerna. Vid sidorna finns en mängd vapensköldar, som från och med denna tid kännetecknar gravstenarna.

Mogens Krabbe (1513-1564) ingick år 1535 giftermål med Oluf Geeds son-dotter Karen på Rössjöholm och övertog Vegeholm efter faderns död. Karen övertog Rössjöholm efter sin fader Jakobs död. Sannolikt räknade sig Mogens som välingebo, eftersom han på 1550-talet lät uppföra kyrkbänkar i Välinge kyrka åt sig och sin familj. Mogens skall ha drunknat år 1564 i samband med en skärmytsling med svenskarna vid Tofta bro invid Berga kyrka norr om Ljungby i Småland. Trots den förmodade samhörigheten med Välinge blev Mogens och senare också hans hustru Karen (död 1587 på Rössjöholm) begravda under Strövelstorps kyrkas korgolv.



Gravsten över Niels Krabbe d.ä. och Berete Skave från omkring 1584. (Foto förf.)

Niels Krabbe d.ä. och Berete Skave från omkring 1584

Niels Krabbe föddes på Vegeholm 1541 och dog där 1584. Han var gift med Berete Skave, som kom från den ansedda Skave-släkten på Själland. Berete överlevde sin make med 52 år. Hon avled år 1636 och blev begravd i Sneslevs kyrka på Själland. Niels blev emellertid liksom sin far begravd i Strövelstorps kyrka.

Denna gravsten är kanske kyrkans ståtligaste. Den har en för renässansgravstenarna karaktäristisk utformning. Den yttre inramningen utgörs av två vapenprydda pilastrar, som står på en sockel och uppbar en arkitrav med vapen och kartuschinfattad inskrift. Arkitraven bär Geeds, Krabbes, Skaves⁵ och Brahes vapensköldar. Sockeln har en inskription över Niels och Berete.

⁵ Berete Skave tillhörde den ansedda själländska Skave-släkten. År 1613 lät hon uppföra den mycket ståtliga altartavlan i Sneslevs vackra medeltida kyrka på Själland. Överst på denna tavla finner man Skave-släktens vapen, den femuddiga stjärnan, samt Niels Krabbes vapen och initialer. (Uppgift från folder om Sneslevs kyrka). Den femuddiga stjärnan, pentagrammet, finns också på gravstenen i Strövelstorp.

Mogens Krabbe II och hans son Nils Krabbe d.y. från 1614

Stenen har över figurerna ett rakt bjälklag, som uppbärs av tre vapenprydda pilastrar utan kapital och bas. Även denna gravsten har på arkitraven en kartusch med inskrift, flankerad av fyra hjälmprydda vapen tillhörande Geed, Krabbe, Ska-ve och Brahe.

Mogens Krabbe II (1576-1614) gifte sig år 1605 med Lisbeth Bryske. Efter Mogens tidiga död ingick Lisbeth nytt äktenskap med Henrik Bille och flyttade från Vegeholm. Hon avled först år 1674 vid 88 års ålder. Hennes äldste son Nils i äktenskapet med Mogens stupade vid 21 års ålder i trettioåriga kriget. Han kom därför att som skönlockig yngling pryda den del av faderns gravsten, som egentligen var avsedd för modern.

Gravsten över Oluf Geed och Ellen Dotting

Riddaren Oluf Geeds gravsten från år 1502 är placerad i kyrkans vapenhus. Den skiljer sig från övriga stenar genom att Oluf egentligen inte har haft någon anknytning till Strövelstorp. Oluf Geed tillhörde en mycket gammal dansk ätt och stod högt i gunst hos kung Christian I. Han var ägare till godsens Rössjöholm och Jordberga. Olufs förhållande till kungen fick ett abrupt slut, sedan han hårt pressad flytt i slaget vid Öresten år 1470 och dragit danska hären med sig. Han dömdes i Lund till att mista ära, liv och gods, men hann gå i landsflykt innan domen verkställdes. Olufs sondotter Karen, vars farbror Esger lyckades rädda Rössjöholms konfiskerade egendom, blev släkten Geeds siste medlem. Hon gifte sig med Mogens Krabbe I på Vegeholm.⁶

Efter Christian I:s död återvände Oluf till Danmark och blev efter sin död begravd i S:t Petri kloster vid Stortorget i Malmö. Sedan klostret rivits i samband med reformationen låg hans gravsten i flera år bland klosterresterna. Karen fick vetskap om farfaderns gravsten och lät forsla den till Strövelstorp. Här ska den ha legat i golvet nedanför koret fram till år 1868, då den sattes upp utanför kyrkan vid tornets norra mur. År 1912 fick den sin plats inne i vapenhusets norra vägg.

Övriga gravstenar

Mot korets östra vägg står en enkel mycket sliten gravsten (1600-talet) över en ofrälse sockenbo. I hörnen är medaljonger inhuggna med Kristusmonogrammet IHS. Överst på stenen upplyses om att Peder Polsen bekostat den. På vänstra stenhälvan står bl.a. Sise Olufsdotter, Sandåkra, medan den högra stenhälvan saknar text. Möjligen stupade Peder Polsen i de dansk-svenska kriget.

Till vänster om kyrkans södra ingång ligger den ena stenhälvan av en rikt ornerad men mycket söndervittrad sten. I mittfältet kan man tyda delar av texten. Stenen har under åren 1868-1912 utgjort underlag för Tyge Krabbes gravsten när denna var placerad utanför kyrkan.

⁶ Ängelholms hembygdsbok 1998, artikel av Stig Edenfur.

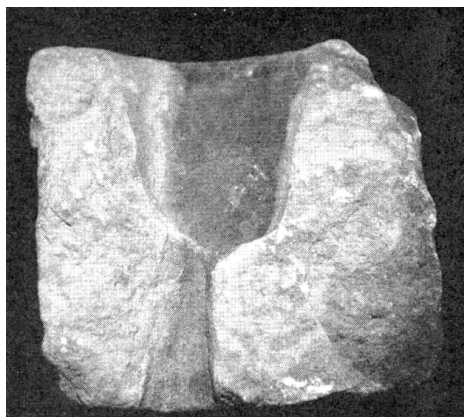
Namnplåtar

Kistorna som sattes ner i kyrkans gravkamrar var försedda med mässingsplåtar med uppgifter om de avlidna. Vid olika tillfällen, då man öppnat gravkamrarna och funnit att plåtarna lossnat från de förmultnade kistorna, har man tillvaratagit namnplåtarna. Sex sådana är bevarade och monterade på kyrkans korväggar.

FYND UNDER SENARE TID

Romansk gravsten

Kyrkans äldsta kända gravstensfragment hittades under golvet vid predikstolen i samband med renoveringsarbetena 1938. Materialet är sandsten av lösare struktur än kyrkans övriga sandsten. På ovansidan av den ca 60 cm höga stenen kan skönjas svaga spår av dekor. Kortsidorna har ännu fullt tydlig men starkt vittrad skulptur. På den vänstra kortsidan syns en eldsprutande drake samt fragment av en bandslinga, som omsluter drakens bakkropp. På den högra sidan griper en bandslinga av annan form om en strutliknande kropp, vars öppning avslutas av två ormhuvuden, som är böjda inåt strutens öppning. Från denna utgår två korslagda akantusblad.⁷ Runt kortsidorna löper en rundstav. Rundstavarna, akantusbladen och bandslingornas övriga bladformer tyder på att stenen har utgått från den s.k. Mörarpsmästarens verkstadskrets. Denne "stenmästare" anses ha verkat i nordvästra Skåne under 1100-talets senare hälft. (se Piscina). Stenen dateras till tiden 1150-1175. Gravstenen är placerad i vapenhuset.



Fragment av piscina.

Bild ur Åberg: En skånekyrka genom åtta sekler.

Piscina

År 1947 påträffades nära landsvägsbron över Vegeå några hundra meter från kyrkan fragment av en ornerad sandsten. Det visade sig vara en piscina, som med all säkerhet tillhört Strövelstorps kyrka. Piscinan brukade vara inmurad antingen på korvägens insida eller i stenaltaret och mynnade i vigd jord utanför kyrkan. Genom piscinan hälldes det konsekrerade (invigda) vin, som blivit över efter nattvardsfirningen. Även överblivet dopvatten, som ju är invigt för dophandlingen, hälldes ut här.

Piscinan har en dekor som är

⁷ Akantusblad se under Dopfont.

typisk för den s.k. Mörarpsmästarens verkstad; bladlistor med rundade bladlappar och mittnerv bestående av två inhuggna ränder och nedanför bladlistan en kraftigt markerad rundstav. Urholkningens övre öppning har en diameter av 15 cm och dess djup är 15 cm. Samma ornering som på denna piscina finner man på dopfontar i Munka Ljungby, Ausås, Mörarp och V Broby samt på en gravhäll från den under reformationstiden rivna S:t Clemens kyrka i Helsingborg. Det är troligt att de nämnda arbetena alla kommer från Mörarpsmästarens verkstad. Bladlistmotivet tillhör det ornamentförråd som "stenmästarna" från Lombardiet förde till Lund. Sedan stenmästarna frigjorts från arbetena med Lunds domkyrka har Mörarpsmästaren flyttat sin verksamhet till nordvästra Skåne, där han och hans verkstad antages ha arbetat under 1100-talets andra hälft.

Det ovan nämnda tyder på att piscinan har tillhört den ursprungliga stenkyrkan, som byggdes i slutet av 1100-talet eller senast omkring år 1200. Piscinan är placerad i vapenhuset.

INVENTARIER

Altartavla och altaruppsats (Se bild sid. 3)

Strövelstorps kyrka fick sin första altartavla år 1635 enligt vad kyrkoherde Bring (Kh 1735-1762) meddelar: "Altartavlan är målad med bildhuggeri. På ena sidan står *facta et ornata anno 1635. Pastore Frideric Hiort*. På andra sidan står: *Renovata 1702. Pastore Jona Wahr*". I början av 1800-talet var målningen delvis utplånad, och ramen utgjordes "av vidunderliga bilder, icke passande för en upplystare tid".

När historiemålaren Alexander Malmqvist i Lund år 1826 lämnat ett kostnadsförslag på 360 rdr för en ny altartavla till Ausås kyrka väckte detta strövelstorpsbornas avund. De begärde också in kostnadsförslag (460 rdr), vilket resulterade i att Malmqvist år 1827 fick i uppdrag att måla en altartavla också till Strövelstorps kyrka. Byggmästare Hammarlund i Vegeholm fick i uppdrag att förfärdiga ramen. När allt stod färdigt i augusti 1828 kände sig sockenmännen nöjda. Deras kyrka ägde en lika ny som och t.o.m. större och dyrare altartavla än moderkyrkan Ausås.

Malmqvist hämtade sitt motiv från den år 1823 av professor Westin målade altartavlan till Kungsholms kyrka i Stockholm. Motivet är Jesu uppståndelse. Änglarna vid graven symboliserar Hoppet (till höger), Tron (i mitten) och Kärleken (till vänster). Malmqvist har lagt till en knekt längst ner till höger. Det anses dock att Malmqvists kopia långt ifrån nådde upp till samma konstnärliga nivå som Westins original.

Den nuvarande altaruppsatsen är uppförd 1894 efter arkitekt O. Anderssons ritningar.

Predikstol

År 1662 omnämnes i inventarieförteckning att Strövelstorps kyrka hade en "stafferett predikistoel", men om ålder och utseende vet man ingenting. År 1758 fick den populäre bildhuggaren Johan Ullman i uppdrag att till Ausås kyrka tillverka en predikstol (förutom altartavla). Två år senare, 1760, beställde annexkyrkan Strövelstorp en ny predikstol av samme bildhuggare, förmodligen med ett förnärmare utseende, eftersom den kostade 65 dlr mer. Ingen avbildning eller beskrivning av denna barockpredikstol finns.

År 1846 ersattes Ullmans predikstol av en ny, tillverkad av en snickare Hellqvist från V Karup. Förebilden fanns i V Karups kyrka. Den var försedd med baldakin (överbyggnaden ovanför predikstolen) och målad i vitt med förgyllningar och stod på en rund pelare. Korgen (själva predikstolen) var försedd med förgyllda emblem av ek och visade en lagtavla med bladslinga, en sol med strålar, två lagtavlor med ett kors samt en uppslagen Bibel med ett träd och en orm. Under bokpallen hängde ett förgyllt änglahuvud av gips. Ullmans gamla predikstol såldes tillsammans med "ett gammalt asketräd" för 10 rdr .

År 1894 ansågs Hellqvists predikstol omodern, då den inte representerade modestilarten gotiken. Den ersattes därför i samband med kyrkans restaurering detta år med en ny i gotisk stil. Den är vår nuvarande, men i samband med kyrkorenoveringen 1938 togs alla gotiska stildrag bort.



Kyrkans nuvarande dopfunnt invigdes i januari 1927. Foto förf.

Dopfunnt

En medeltida dopfunnt av sten stod enligt inventarieförteckning 1662 "nederst i kirken", d.v.s. i tornvalvsrummet, eftersom detta vid den tiden var en del av kyrkorummet. Reformationens syn på det kristna dopets ställning hade inte inverkat på dopfundens placering förrän långt in på 1600-talet. I Strövelstorp flyttades dopfunten först på 1690-talet på biskopens befallning till koret.

År 1859 kasserades den gamla dopfunten, då en ny dopfunnt, tillverkad av bronserat lergods, skänktes av herr överjägmästaren och kommandören Sjöcrona (ägare till Vegeholm 1846-1871).

Vid jultiden 1926 fick kyrkan som gåva av grevinnan Irma von Geijer vår nuvarande dopfunt. (Samtidigt skänkte ryttmästaren Wilhelm von Geijer på Vegeholm en avgjutning av kyrkans 300 hundra år tidigare förlorade dopfat. Se rubriken Dopfat). Funtens material är kalksten från Ignaberga. Kuppen avdelas på mitten av ett band med inskriptionen:

ÅR 1927 DEN 20 JAN. GAV FRU IRMA v. GEIJER F. v. HALLWYL DENNA
FUNT TILL STRÖVELSTORPS KYRKA.

Ovanför bandet finns en slinga av akantusblad.⁸ Dekoren upptill är en rundstav. Under bandet finns ett musselliknande mönster. Foten är kvadratisk med stiliserade bladrankor. På dess ena sida står i en båglinje:

TILL MINNE AV 25 ÅRS VISTELSE I SOCKNEN.

Strövelstorps dopfunt är en kopia, vars förebild finns i Tikjöbs kyrka på Själland. Kuppen är massiv så när som på en liten urgröpfung för dopfatet. Originalfunten på Själland är huggen av Alexander omkr. 1180-1200 i skånsk sandsten.



Kopian av det 1637 års dopfat. Foto förf.

Dopfat

Efter reformationen rådde en viss osäkerhet om synen på det kristna dopets ställning och ritual, varför bruket av en mindre vattenskål i funtens urholkning först så småningom blev vanlig. Man använde då i marknaden förekommande mässingsfat, under 1600-talet särskilt sydtyska. Bildframställningen blev därför inte särskilt teologiskt kopplad till dop.

Strövelstorps kyrkas dopfat har en märklig historia, som börjar med att Edele Grubbe den 10 juli 1637 som gåva överlämnade ett mässingsfat till dopfunten, sannolikt i samband med giftermålet med Iver Krabbe (ägare till Vegeholm 1630-1662). Den upp-

hamrade mittbilden föreställer "Marie bebådelse", då ängeln lämnar budskapet om Jesu födelse till Jungfru Maria, som knäböjer vid sin biktstol. Över dem syns Den Helige Ande som en duva. Längs brättet och runt mittbilden finns det vanliga jaktmotivet: hund jagande hjort i ekskog. Mellan mittbilden och detta motiv går en

⁸ Akantusblad: Grek. Acantha som betyder tagg eller törne. Från A. togs under antiken motiv till stiliserade bladornament, akantusblad. Dess form finner man i den grekiska och romerska ornamentiken på t.ex. kolonnkapitel samt i målningar och träsniderier från vår gamla bondekultur. (Källa: Det Bästas Stora trädgårdsllexikon).

bård med s.k. gotiska minuskler: sju bokstäver som upprepas i en bestämd ordning fem gånger. En liten blomma visar ramsans början och slut. Liknande inskrifter är vanliga på denna typ av mässingsfat, men deras betydelse är okänd.

Inuti fatet syns Krabbe- och Grubbevapnen med initialerna **I. K.** och **E. G.** Nedanför vapnen står året 1637 och mitt emot vapnen Krabbe- och Skavevapnen med initialerna **N. K.** och **B. S.** (Niels Krabbe d.ä. , ägare till Vegeholm 1564-1584, och Berete Skave). På undersidan av fatet står:

ANNO 1637 DEN 10 IVLIJ GAF ERLIG OCH WELBORDIG FROE, FROE AED-
DELE GROBBE DETE BECKEN TIL FVNTEN I STROSTROP KIRKE.

Redan efter ett par år kom fatet på avvägar. Senare har uppdagats att överste Håkan Skytte på Sävsjö i Lenhovda socken i Småland år 1658 skänkte fatet till Lenhovda kyrka, där det finns ännu i dag. Fatet bortrövades under "Horns krig" i Skåneland 1644-1645.⁹ Sedan det ursprungliga dopfatet från 1637 försvunnit anskaffades ett nytt, som emellertid stals en vinternatt 1832 men återfanns av en dräng, för att därefter försvinna för gott.

I samband med kyrkans återinvigning den 2 sept 1894 donerade fru Therese Gravenhorst (gift med Robert Gravenhorst Lövenstjerne, ägare till Vegeholm 1871-1894) det fat av försilvrad koppar, som nu hänger på södra korväggen. Det hade tidigare brukats inom släkten som dopfat. Mittbilden utgöres av tre korslagda fiskar i upphamrat arbete.

Sedan ryttmästare Wilhelm von Geijer (ägare till Vegeholm 1902-1930) omkring 1925 av en händelse fått veta att kyrkans ursprungliga dopfat hamnat i Lenhovda kyrka lät han bekosta en kopia, som han skänkte till kyrkan i samband med hustruns donationen av dopfunten.¹⁰ På undersidan av fatet står:

PÅ BEKOSTNAD AF W. von GEIJER FÖRFÄRDIGADES DETTA BÄCKEN AF
JAKOB ÅNGMAN EFTER ORIGINALET I LENHOVDA KYRKA ANNO 1926.

Kalvariegrupp¹¹ (Se bild sid.2)

Strövelstorps kyrkas förnämsta klenod från äldre tid är det ståtliga krucifixet med Maria- och Johannesfigurerna. Gruppen anses vara tillverkad i sydskanandinavisk verkstad, möjligen i den tyske träskulptören Claus Bergs verkstad i Odense,

⁹ Uno Röndahl: *Skåneland utan förskoning* "Håkan Nilsson Skytte, ägare till Sävsjö säteri i Lenhovda socken.... chef för Kronobergs regemente.....förråde Lenhovda kyrka stora "donationer" av kulturhistoriska föremål, bl.a. ett dopfat från Strövelstorps kyrkasom bär året 1637. Trots att fatet stulits av Skytte under dennes tid i Strövelstorp har man ännu inte funnit anledning att lämna tillbaka detsamma..... Det bör särskilt noteras, att föremålen jämte andra ingick i en svensk kollektion vid världsutställningen i Paris 1867. Med "lånta" eller "rövade" fjädrar visade man således här "sina" alster på den konstindustriella och industrihistoriska avdelningen."

Se även Bengt Åberg: En skånekyrka genom ått sekler, sid 91 not.

¹⁰ Tidningsartikel 1927, erhållen av Bo Larsson, Strövelstorp.

¹¹ Kalvarium kommer av det latinska ordet calvaria=huvudskalle, således Golgata-grupp.

omkring år 1500 eller strax därefter.¹² Kalvariegruppen nämns i urkunder första gången 1728 och var då placerad på en bjälke (trabes) i triumfbågen (= valvbågen mellan koret och långskeppet). Förstavelsen, triumf-, syftar på att här ofta hänger ett krucifix som visar den triumferande, segrande Kristus, med benen parallella och rakkuret huvud med kungakrona, vilket var vanligt på krucifix fram till 1200-talets slut. I vårt krucifix avbildas emellertid den lidande Frälsaren med törnekrona och spikar och med hängande huvud (snett framåt höger).

Längst ut i de fyra korsarmarna syns evangelistsymbolerna: tjuren (Lukas), örnen (Johannes), lejonet (Markus), människan (Matteus). Ursprungliga bladornament på korsarmarna har fallit bort.

Då kyrkans första orgel sattes upp år 1821 flyttades kalvariegruppen till "första nischen på högra sidan" om triumfbågen, eftersom den hindrade sikten från orgeln till altaret. Bjälken togs bort och är sedan dess försvunnen. Den bar en inskription, som vi känner genom en år 1828 av prosten Westerström gjord avskrift (E.XIII:40, DA). Kalvariegruppen förvisades en tid under 1800-talet till "en vrå på orgel-läktaren".

År 1935 konserverade Oswald Owalds de tre figurerna, och vid kyrkorenoveringen 1938 sattes gruppen upp på en bjälke i valvbågen mellan tornrum och långhus, sedan den ursprungliga tanken att placera den i triumfbågen övergivits.

Man bör observera att genom den nuvarande "omvända" placeringen kommer Johannes-figuren på norra sidan i kyrkorummet och Maria-figuren på den södra. Det riktiga enligt kyrkotraditionen är att Maria-figuren är placerad på evangeliesidan (norra sidan, av tradition kvinnosidan) och Johannes-figuren på den södra (sedan gammalt manssidan). Enligt denna tradition skall Johannes-figuren representera Johannes Döparen, som var den siste av Gamla Testamentets profeter som pekade på Jesus som Messias. Maria skall enligt samma tradition vara Jesu mor, jungfru Maria.

En annan uppfattning är att Maria, Jesu mor, skulle vara en symbol för Kyrkan "därför att hon ensam aldrig förlorade tron på Jesu uppståndelse" och Johannes den lärjunge "som Jesus älskade". Denna tolkning kommer till uttryck i Agne Lagesons dikt i inledningen till denna skrift.

Ljuskronor i kyrkorummet

År 1700 fick kyrkan som testamentarisk gåva av framlidne lagmannen Johan Cedercrantz (ägare till Vegeholm 1685-1699) och hans efterlevande hustru en malmljuskrona, som nu hänger i långskeppets västra valv. Den har 14 ljusarmar i två rader samt en rad prydnadsarmar. Mittstammen är rikt profilerad och krönt med en dubbelörn. Kronan är 68 cm hög.

År 1884 anskaffades tre ljuskronor av mässing som hängdes upp på sina nuvarande platser; den största i mittvalvet och de två mindre i norra resp. södra flygeln. Kronan i mittvalvet har 30 enpipiga ljusarmar i tre rader och lika många prydnadsarmar och är nedtill försedd med ett stort klot av mässingsplåt.

¹² Lena Liepe: Den medeltida träskulpturen i Skåne, sid. 196 ff, Produktion och förvärv, 1995.

Dess höjd är 195 cm. De två mindre kronorna har samma utseende men har endast 20 ljusarmar och är 150 cm höga. I alla tre kronorna inmonterades 1938 små el-lampor vid mittstammen.

Ljuskrona i vapenhuset

Vid kyrkans återinvigning 1938 fick kyrkan som gåva av kyrkvärden Nils Peter Nilsson, N Varalöv nr 1, den malmkrona som nu hänger i vapenhuset. Den är tillverkad av firman Carl Lindbergs Söner i Helsingborg i samma stil som en mindre i Risekatslösa kyrka befintlig krona från slutet av 1600-talet. Vår ljuskrona hade från början el-ljus i form av vertikala rör monterade i de sex enpipiga ljusarmarna.¹³ Numera är el-ljusen diskret monterade invid stammen och betydligt mindre än tidigare. Ljusarmarna är i stället försedda med hållare för levande ljus.

Sjuarmad ljusstake

År 1928 skänkte Hasslarps syförening¹⁴ en stor sjuarmad ljusstake av mässingsplåt till kyrkans altare. Höjden till ljusmanschetterna är 77 cm och avståndet mellan de yttersta armarna 82 cm. Ljusstaken flyttades under mitten av 1970-talet till långskeppets södra fönsternisch.

Flyttningen var teologiskt/liturgiskt motiverad. Den sjuarmade staken hör symboliskt hemma i gamla förbundets tid (Gamla testamentets tid). I nya förbundets tid (Nya testamentets tid) har det mittersta ljuset ersatts av den korsfäste men uppståndne Frälsaren, symboliserad av det krucifix som numera står på kyrkans altare. De sex ljusen, som nu står på och vid altaret vid de stora högtiderna, ersätter de övriga sex ljusen på den sjuarmade staken.



Sjuarmad ljusstake, placerad i södra fönsternischen. Foto förf.

Ljusstakar och kandelabrar

År 1875 skänkte kammarherre Robert Gravenhorst Lövenstjerne (ägare till Vegeholm 1871-1894) och hans hustru Therese de två kandelabrar av mässingsplåt som nu står på altaret.

¹³ Åberg: En skånekyrka, bild sid. 124.

¹⁴ Namnet ändrades i början av 1930-talet till Strövelstorps kyrkliga syförening.

År 1901 inköptes två ljusstakar av mässingsplåt. De har två enpipiga ljusarmar samt en något högre placerad ljuspipa på ståndaren. Dessa placerades på altaret för att utöka belysningen. Av en bild tagen före orgelns flyttning år 1938 framgår att de användes tillsammans med den år 1928 skänkta sjuarmade ljusstaken på altaret.¹⁵ Under senare tid tycks de emellertid inte ha använts. Numera användes de vid meditationsgudstjänster, t.ex. Taizémässor, då de placeras på väggpelarnas hyllor i koret.

På predikstolen finns två enpipiga ornerade ljusarmar av malm. De anses vara tillverkade på 1600-talet men omnämnes först år 1885 i inventarieförteckningen och då utan någon uppgift om hur de kommit i kyrkans ägo.

År 1884 inköptes de nuvarande tredelade vägglampetterna. År 1916 försågs de med elbelysning.

Till altaret hör 4 st golvljusstakar av ek. Två av dessa skänktes år 1954 av kyrkliga syföreningen och två av Kvällsgruppen.¹⁶

Altarkrucifixet skänktes år 1958 av Kyrkliga syföreningen.



Predikstolens ljusarm, troligen från 1600-talet. Foto förf.

Kollekthåvar

Kyrkan har två stycken kollekhåvar med långt skaft. Den äldre anskaffades år 1799. Pungen är klädd med svart sammet med guldgaloner och var ursprungligen fäst vid en blåmålad trästång med försilvrat mässingsbeslag och försedd med en liten klocka. Under 1800-talets senare del upphörde seden att "klockaren" gick med håven med motivering att det var störande för gudstjänsten. Ett stycke in på 1900-talet blev det kyrkvärdarnas uppgift att samla in kollekten, och därför anskaffades år 1934 ytterligare en håv. De små klockorna som var fästade vid främre änden av skaftet är numera försvunna.

Utöver dessa finns två stycken kollekhåvar med kort skaft.

Mullbäcken¹⁷

År 1911 beslöt kyrkorådet, att "en ställning för användande vid jordfästning i kyrkan i stället för nu använt fat med sand placerat på en stol" skulle anskaffas.

¹⁵ Åberg: En skånekyrka , bild sid. 65.

¹⁶ Källa: Erik Ekelund i Strövelstorp samt kyrkorådsprotokoll juni 1954.

¹⁷ Fatet med sand, varifrån de tre skovlarna "mull" tas vid begravningsgudstjänsten.

År 1912 fick så kyrkan "ett värdigt mullbäcken" tillverkat av mässingsplåt, fyrkantigt med 38 cm sidor och profilerat.

På bäckenets kanter finns inskriptionen:

ANNO MDCCCCXII. DA VAR GOTTFRID BILLING BISKOP, HJALMAR EK KYR-
KOHERDE. STRÖFVELSTORPS KYRKA

Bäckenet är placerat på en kvadratisk skiva av ek uppbyggen av fyra kolonetter, vars höjd är 68 cm. Bordet är tillverkat av snickarmästare Per Svensson, Strövelstorp.

ÖVRIGA INVENTARIER

Av övriga inventarier kan nämnas dopvattenkanna av grön bronsmetall, skänkt 1954 av Kvällsgruppen¹⁸, med gravyren: "Låten barnen komma till mig" och med en duva som dekor. Vidare finns det ett processionskors med krucifix av metall, processionsljusstakar samt ett krucifix på altaret.

Ljusbärare i form av en glob utförd i svart smide skänktes år 1979 av en anonym givare.¹⁹

Strövelstorps avdelning av Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund (SLKF) skänkte 1954 en brudkrona till Strövelstorps kyrka.²⁰

KYRKOGRÅRDENS "INVENTARIER"

Enligt Riksantikvarieämbetet bör vissa särskilt värdefulla föremål på kyrkogårdarna hänföras till kyrkans inventarier. I Strövelstorp kan i så fall konstverken i urlunden och minneslunden räknas med bland inventarierna.

Urnlunden

Våren 1972 restes i urlunden en handhuggen 1.5 m hög stenpelare av grå granit med triangelformad basyta. Den är utförd av konstnären Nils Möller, Ängelholm, och bekostad av medel ur makarna Tilly's donation.²¹

¹⁸ Källa: Erik Ekelund i Strövelstorp samt kyrkorådsprotokoll juni 1954.

¹⁹ Kyrkorådsprotokoll oktober 1979.

²⁰ Kyrkorådsprotokoll juni 1954.

²¹ Makarna Astrid och Erik Tilly var lantbrukare från Klappe men flyttade till Vilhelmsfält omkring år 1960. De donerade 20 000 kr till vardera Strövelstorp och Ausås år 1970. (Uppgift från Erik Ekelund i Strövelstorp 1998).



På var och en av de tre sidorna är en bild inhuggen, visande en öppen port, en väg under olika förhållanden samt en blomma. Under respektive bild står: "Det finns en port som öppen står", "Du är vägen vår Frälserman" och "Där växa i en evig vår de blommor som ej dö".²²

Nils Möllers konstverk i
Umlunden. Foto förf.

Minneslunden

I maj 1997 invigdes konstverket *TRE FISKAR* i minneslunden på Strövelstorps kyrkogård. Skulpturen är utförd i gjuten brons och patinerad i grönt efter en modell av Herman Carlson (1911-1970).²³



Skulpturen *TRE FISKAR* har inköpts med hjälp av medel ur makarna Tilly's fond för kyrkans och kyrkogårdens prydnad.²⁴ Konstverket har förmedlats genom Herman Carlsons söner Gunnar och Göran Hyberts.

Symboliskt var fisken igenkänningstecknet för de första kristna under förföljelsetider och är fortfarande en symbol för att visa tillhörighet med Kristus och medkristna. Ordet fisk heter på grekiska *ICHTYS*. Bokstäverna är också de grekiska begynnelsebokstäverna i *Jesus Kristus, Guds Son, världens Frälsare*.

"*TRE FISKAR*" i minneslunden. Foto

²² Källa: Julhälsning Julen 1971 till församlingarna i Strövelstorp, Ausås och Starby; artikel av kyrkoherde Yngve Tell.

²³ Herman Carlson föddes i Ökna församling utanför Vetlanda och verkade som bildhuggare, skulptör och lärare i Norrköping. Under sin verksamma tid utförde han bl.a. många skulpturala arbeten till svenska kyrkor. Åren 1947-1948 arbetade han en tid hos professor Carl Milles i dennes ateljé i Cranbrook, MI, USA.

²⁴ Se not under Umlunden.

Den 19 april 1998 invigdes ljusskåpet, som är tillverkat i koppar av konstnären Lars Otto Lindskog, Hjortshög, Mörarp, efter ritning utförd av Gunnar Hyberts, Strövelstorp. Skåpet, som har inköpts av församlingen, har plats för ljus som de besökande kan tända för att minnas dem som avlidit.

NATTVARDSKÄRL



Silverkalk med patén

I räkenskaperna för år 1700 står: "Till testamente efter sal. Lagmannen välborne hr Johan Cederkrantz ²⁵ har dess änkefru fru Maria Eufrozyne Cronström till kyrkan förärat, som dess attest dat d. 6 juni 1700 betygar: 1 förgylld silverkalk med patén och en mässingljuskrona". Kalkens vikt var ursprungligen 31¹/₈ lod, men år 1770 förbättrades den med 13 lod silver. På skaftet finns sex utstående tappar med bokstäverna **I H E S U S**. Foten bär sedan år 1770 stämpeln **I H B M** (d.v.s. guldsmeden Jöns Holmberg i Ängelholm 1770). På fotens undersida står "**J. Cederkrantz, M. E. Cronström**". Paténen är av förgyllt silver med en mycket liten stämpel.

Silverkalk från år 1700. Foto förf.



Oblatasken från 1702. Foto förf.

Oblatask

År 1702 donerade "hr kommissarie Barckman" till kyrkan dess nuvarande oblatask, enligt räkenskaperna bl.a. "emedan sal. hr kommissarie Barckmans lik är nedsatt i kyrkan och dess son nuvarande hr kommissarie Barckman åstundar att få göra en murad grav mitt neder på gången, som honom icke skäligen kunnat förvägras icke heller kyrkan kan därav taga skada så har han nu till en begynnelse förärat till kyrkan en avlång silverask med lock". På asken står lodtalet 30¹/₂ samt stämpeln **I W** (silversmeden Jörgen Winter i Helsingborg), och på locket finns en krona med monogramformad dekor samt året 1700. Runt locket syns palmbladslignande slingor.

²⁵ Johan Cederkrantz var ägare till Vegeholm 1685-1699.

Sockenbudstyg

Före 1859 ägde Ausås och Strövelstorp ett gemensamt sockenbudstyg. Detta år köpte Strövelstorp ett eget sådant som är i bruk nu.²⁶ Kalken bär stämpeln **PT E5** (guldsmeden S. P. Tingrens verkstad i Ängelholm).

Vinkanna

Vinkannen av silver är skänkt "till Strövelstorps kyrka av kyrkovärd Carl Persson och hans hustru Alma den 2.12.51".

Nattvardstyg av tenn

Kalk, paten, oblatask och vinkanna av tenn skänktes år 1982 av Vendla Nordin, Hässlunda, bördig från N Varalöv.²⁷ De är tillverkade av guldsmeden Wiwen Nilsson, Lund. I förvaringsväskan ligger ett kort med texten: "Till minne av vår syster Elly och hennes make Erik Skantz, döpta och konfirmerade i Strövelstorps kyrka".

KYRKANS TEXTILIER



Den röda mässhaken, inköpt 1910. Foto förf.

Mässhakar²⁸

Den äldsta mässhaken är tillverkad av fru Karin Malm i Helsingborg år 1846 och är utförd i svart sammet med silverbroderier. Det kan nämnas att den har samma utseende som den hon gjort till S:ta Maria kyrka i Helsingborg. På framstycket syns Gudsögat i en triangel omgiven av strålar. På bakstycket bildar broderierna ett kors med Kristi törnekrona.

År 1910 föreslog prosten Ljunghoff i Ausås att en ny mässhake i röd färg skulle anskaffas. En sådan köptes också in hos Ersta Diakonissanstalt. Materialet är rött kläde med guldbroderier, som på bakstycket är formade till ett kors.

Kyrkliga kvällsgruppen bekostade år 1986 en grön mässhake med tillhörande stola. Mönstret är ritat av kyrkoherde Ingvar Sandquist. Sömnad är utförd av kyrkvärden Gerd Malmborg.

I skrudkammaren finns ytterligare mässhakar i grönt, violett och vitt.

²⁶ Strövelstorp blev år 1859 ett eget enförsamlingspastorat.

²⁷ Uppgift av Erik Ekelund, Strövelstorp.

²⁸ Namnet på den skrud som prästen bär vid nattvardsfirning.

Antependier ²⁹

Det äldsta antependiet är från år 1885. Det är tillverkat av svart sammet och försedd med silverbroderier bestående av ett kors med törnekrona omgivet av strålar. Under korset syns två palmkvistar.

I samband med att man år 1910 anskaffade den ovan beskrivna röda mässhaken inköptes hos Ersta Diakonissanstalt ett antependium i rött kläde med guldbroderier .

Då kyrkan återinvigdes år 1938 skänkte grevinnan Irma von Geijer ett antependium av grön sidendamast, tillverkat av Licium i Stockholm. Tyget är vävt i Italien efter fröken Sofia Widéns mönster, som utgörs av änglar som knäböjer inför livets träd. Orneringen är utförd med band, applikation och broderier. I mitten syns Kristusmonogrammet XP (de grekiska bokstäverna för K och R, Kristusnamnets två första bokstäver).

På Trettondedag Jul 1947 överlämnade församlingens konfirmander 1936-1946 till sin kyrka ett antependium i vit linneväv. Det är vävt och komponerat på Agda Östbergs ateljé i Varnhem och broderat av fröken Ragnhild Olsson i Högnäs. Mönstret utgörs i mitten av Kristusmonogrammet med bokstäverna A och O, alpha och omega, och på sidorna av en blomsterstängel.

Kyrkliga kvällsgruppen bekostade år 1986 ett grönt antependium. Mönstret är ritat av kyrkoherde Ingvar Sandquist och sömnad är utförd av kyrkvärden Gerd Malmborg.

Dessutom äger kyrkan ett violett antependium.



Grönt antependium, skänkt av grevinnan Irma von Geijer 1938. Foto förf.

²⁹ Det tyg i kyrkoårets färger, som hänger på framsidan av altaret.

Altardukar

Fru Therese Gravenhorst Lövenstjerne har år 1885 skänkt en altarduk med spetssöm. Den är förfärdigad av henne själv.

Fru Gerda Hammarlund, Hasslarp, skänkte på 1940-talet en altarduk försedd med spetsknypling.³⁰

Kalkkläde³¹

Fru Majken Bengtsson, Strövelstorp, har virkat och skänkt ett stort och ett litet kalkkläde i de liturgiska färgerna vitt, rött, violett och grönt; således sammanlagt 8 stycken. De stora användes för den stora kalken av silver, de små för den mindre kalken av tenn.

Bonad vid dopfunten

Bonaden är skänkt år 1959 av en familj i församlingen. Den är komponerad av textilkonstnären Barbro Nilsson och utförd hos Märta Måås-Fjetterström Atelje, Båstad. Motivet är "Trädet och grenarna" med hänсыftning till Jesu ord: "Jag är vinträdet, ni är grenarna".³²

ORGELN

Den nuvarande orgeln är byggd hos Frederiksborgs Orgelbyggeri, Troels Krohn, Hilleröd. Den har 15 stämmor, två manualer och pedal.

Invigningen skedde söndagen den 10 dec 1961. Medverkande i musikprogrammet var musikdirektörerna Carl-Erik Rosenqvist och Knut Bengtsson samt Strövelstorp-Kattarps körer under ledning av kantorerna Majken Nilsson och Erik Boklund.³³



Kyrkans nuvarande orgel från 1961. Foto förf.

³⁰ Uppgift av Erik Ekelund, Strövelstorp.

³¹ Den duk som ligger över kalken före och efter mässfirningen.

³² Källa: Julblad för Strövelstorps församling 1959.

³³ Julblad för Strövelstorps församling 1961, där också invigningstal av Otto Stenow är återgivet.

TORNUR

Tornurets föregångare var den år 1683 uppsatta "sohlskifvan på kiörkiogården" som var placerad på en ekstolpe. Inga spår finns kvar. Sitt första slagur fick kyrkan år 1781, då urfabrikören Jeppe Hansson i Laholm levererade ett sådant för 108 dlr smt. Urtavlan placerades på tornets norra mur mot bygatan. År 1815 var uret i behov av en grundlig reparation, och samtidigt väcktes frågan att flytta upp uret på den några år tidigare uppförda lanterninen. Efter mycket diskuterande på majstämman år 1815 fattades beslutet att uret skulle säljas. Man ansåg att det ej längre gjorde någon nytta, då det aldrig gick rätt, och dessutom "hade de flesta åbor numera väggur, och rätt många hade fickur". Pengarna från försäljningen lades till besparingarna för en kyrkorgel.

Kyrkan var därefter utan tornur ända fram till 1929, då Strövelstorps Sparbanks huvudmän anslog 3000 kr till ett nytt slagur med fyra genomlysta urtavlor placerade på lanterninen.

KYRKKLOCKOR

Stora kyrkklockan

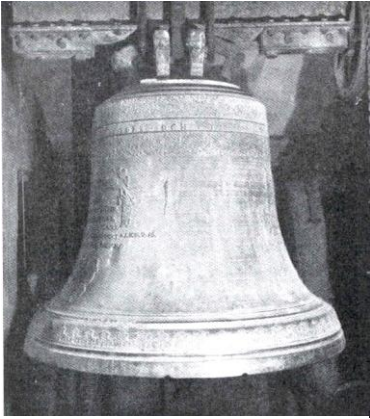
Strövelstorps kyrka ägde enligt inventarieförteckningen år 1662 "en klocka i tornet", men om dess ålder vet vi inget. Sannolikt var den medeltida, för redan år 1666 måste den omstöpas av den tyske klockgjutaren Hans Reincke. Klockans vikt efter denna omgjutning var knappt 800 kg. och bar följande texter:

ANNO 1666 GLORIA IN EXELSIS DEO ET IN TERRA PAX HOMINIBUS BONA
VOLUNTAS (År 1666 Ära vare Gud i höjden och frid på jorden, människorna en god vilja)

GUD TILL AERE OC STROEWELSTRUPS MENIGHET TILL TIENESTE ER
DENNA KLOCKA OMSTÖPT OC DA WAR KIRKENS PATRON RIKSADMERAL
GRAF GUSTAF OTTO STENBOCK ANNO 1666

IHM NAMEN DER HEILIGEN DREIFELTIGKEIT
GOTT SEI GELOBET IN EWIGKEIT
DAS AUS FEUER UND HITZE ICH FLOHS
UNT HANS REINCKE MICH GOHS

År 1691 var den gamla klockstolen så rutten att man måste tillverka en helt ny. Man skaffade från Skällinge 28 ekar, varav timmermannen Lars Börjesson från Landskrona tillverkade den nya klockstolen. Tyvärr gjorde Börjesson klockstolen för trång, varför klockan tog sådan skada vid ringningen att den redan efter 50 år måste gjutas om. I oktober transporterades den söndriga klockan av kyrkvårdarna till Malmö med 4 par hästar. Klockgjutaren Wetterholtz göt om klockan, som nu blev betydligt större. Klockstolen byggdes om i huvudsak av det gamla timret och gör ännu tjänst. Ombyggnaden (1742) förklarar förekomsten av de många avfasningar och hål i timret, som inte har någon funktion. Efter provringningen samlades alla sockenmän, som hjälpt till med transport och uppsättning, kring den tunna



Storklockan i Strövelstorps kyrka.
Bild ur Åberg: En skånekyrka ...

öl som kyrkostyrelsen dagen till ära frikostigt bjöd på. Denna omgjutna klocka, som väger 872 kg, tjänstgör nu som Strövelstorps storklocka.

Klockan bär flera olika texter, bl.a.:

EN HWAR PÅMINNER JAG TIL GUDSTIENST
BÖÖN OCH DÖDEN;
O MENNISKIA BETAENK HUR NÅDESTIDEN
GÅR,
OCH EWIGHETENS LAENGD OAENDLIG
ÅTERSTÅR:
MED BAETRINGS SORG AT GÅ I KYRCKAN
AER AV NÖDEN,
LEF WAEL OCH CHRISTELIG I HIERTAT,
WAERK OCH ORDEN,
INWAERTES FULL AF TROO, AF DYGD, AF
NÅDENS ACKT ,
UTWAERTES KAERLEKS FULL; TRE LUS-
TARS ÖFWERMACKT

Lilla kyrkklockan

Sedan Ausås följande år (1743) skaffat sin andra klocka beslöt strövelstorpsborna att de också skulle ha två klockor. Det blev Wetterholz som fick tillverka "lill-klockan" år 1747. Han fick också hänga upp den i den klockstol som ännu gör tjänst, och till vilken major Cedercrantz (ägare till Vegeholm 1729-1754) skänkt ektimret. Klockan väger 455 kg. Den bär bl.a. följande text:

THEN PORTEN ÄR TRÅNG OCH THEN WÄGEN ÄR SMAL, SOM DRAGER
TILL LIFVET, OCH DE ÄRO FÅÅ, SOM FINNA HONOM
ÅHR 1747 BLEF THENNA KLÅCKA GUTEN

Slutord

Vi har nu följt Strövelstorps kyrkas historia under nästan exakt åttahundra år. Kyrkan och dess klockor har kallat folket i bygden till gudstjänst söndag efter söndag, släktled efter släktled. Budskapet har alltsedan 1100-talet varit ett och detsamma; att kalla människor till ett möte med Gud, till bön och lovsång inför världarnas Herre. Styrkta i dessa Guds-möten har de sedan i generation efter generation, liksom du och jag, kunnat gå ut i sina dagliga uppgifter för att tjäna Herren med glädje.

Tidevarv komma, tidevarv försvinna,
slakten följa släktens gång.
Aldrig förstummas tonen från himlen
i själens glada pilgrimssång.

Sv. Ps. 297:2

Strövelstorps kyrka – Dess historia och inventarier
Femte omarbetade och utökade utgåvan